

ten synes det må være helt tilstrekkelig at Stortinget selv vet hvorfor man gjør dette. Presidenten anser det for spillfekteri å åpne dørene og innby folk; så hvis der ingen innvending fremkommer, går presidenten ut fra at Stortinget er enig i at behandlingen av verneskatten utstår til imorgen kl. 10, og mener at Stortinget imorgen kl. 10 også får fatte beslutning om, hvorvidt man overhodet vil sette møtet for åpne dører. Presidenten anser dette som vedtatt.

Møtet hevet kl. 19,50.

Møte for lukkede dører
onsdag den 13 mars 1940 kl. 10.

President: H a m b r o .

D a g s o r d e n :

Fortsettelse av gårldagens forhandlinger.

Presidenten: Presidenten foreslår at dette møte holdes for lukkede dører — og anser det for enstemmig vedtatt

Presidenten foreslår videre at Regjeringsmedlemmer og de i forretningsordenen § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet — og anser det for enstemmig vedtatt.

Utenriksministeren vil gi en meddelelse.

Statsråd Koht: Eg skal ikkje ta opp tida for Stortinget lenge. Eg går ut frå at alle medlemene har sett det som har stått i blada i dag om den fredsavtalen som er underskriven no mellom dei finske og russiske delegerte i Moskva. Dette har vori drøft på førehand av den finske regjeringa i Helsingfors og er godkjent av ho. Det einaste som står tilbake, er den formelle ratifikasjonen av Riksdagen. Eg veit at den finske regjeringa heile tida i desse dagane har hatt hos seg tillitsmenn for partigruppene i Riksdagen. Eg går da ut frå som ein sjølvgeven ting at dei kunne ikkje ha lati dei delegerte i Moskva skriva under på den avtalen utan dei var heilt trygge på at avtalen ville bli ratifisert av Riksdagen innan dei tre dagane som står nemnt i sjølve avtalen. Det må liggja i dagen at desse delegerte kunne ikkje gje seg til å skriva under slik ein avtale utan dei var heilt trygge i så måte på den endelege ratifiseringa. Eg vil da seia at vi må rekna for bortfalli det spørsmålet som kom opp her i går kveld med det skrivet som eg fekk frå den britiske sendemannen om gjennommarsj gjennom Noreg for

franske og britiske herstyrkar. Det er i det minste ingen grunn til å gje noko slag svar på det før vi ser om det skulle koma til å gå annleis i Finland, det er ingen grunn for Stortinget til å ta standpunkt på førehand.

Sjølve den fredsavtalen som er underskriven, er så hard som eg tala om i går, på eit punkt nær. Det ser ut i det minste — eg trur det er heilt visst — at finnane har sloppi å avhenda Imatra. Elles må dei avhenda landet både nordafor og vestafor Ladogasjøen, og dei må avhenda eit stykke nordpå i høgd om lag med Rovaniemi, såleis noko lenger nord enn det eg nemnde i går. Men det er just der som vegen er stuttast mellom den finsk-russiske grensa og Murmanskbanen.

Det er eit par ting i avtalen som eg kan seia vedrører Noreg og Sverige. Det er fyrst det punktet om ein jarnveg som skal bli bygd gjennom Finland frå Kandalaksja fram til Kemijärvi. Kemijärvi er stasjonen lengst nord på jarnvegen frå Torneå over Rovaniemi. Med den banen vil såleis vareførsla, som det står i traktaten, kunna gå lett og greitt for seg frå Kolahalvøya og over til Sverige. Det er mogleg at den jarnvegen dessutan kan ha militært føremål, og såleis at dei i Sverige kan koma til å sjå på dette med ein viss mistanke. Det er i det minste mogleg. Det vedrører ikkje Noreg så mykje; for det er enda lang veg til Noreg frå Kemijärvi og Rovaniemi, enda det har vori planar oppe, og i grunnen avtale er gjord, om jarnvegsbygging nordgjennom fram til Lyngen.

Men så er det eit anna punkt der Noreg beint fram er nemnt. Det er retten for Russland både til varetrafikk og til luftferdsle fram til Noreg tvert over til det vi kan kalla den finske korridoren. Etter alt det som er sagt i traktaten er det klart og greitt foreskrivi at dette skal vera heilt fredleg luftferdsle og innafor dei reglane som gjeld for luftferdsle i det heile, såleis at vi på dette punkt ikkje kan sjå noko trugsmål mot Noreg. Eg trur i det minste at eg torer seia så mykje.

Men om vi da i vårt land er nøydde til å vera glade for at det blir fred der borte, kan vi sjølv sagt ikkje vera glade for at Finland etter så lang og hard krig har mått godta vilkår som er hardare enn det kunne ha fått utan krig. Samanhengen med alt dette kan fyrst i seinare tid bli fullt opplyst. Vi har berre å sjå på resultatet, og i alle tilfelle, meiner eg, må vi vera glade for at det i det minste er fred; for ein krig ville ha kosta enda større offer og kunne ha dregi fleire land enn berre Finland inn.

Presidenten: Ingen har forlangt ordet i anledning av utenriksministerens meddelelse.

Hognestad: Det er vel nå stemning for at finansdebatten skal utsettes, og jeg vil da rette et spørsmål til finansministeren, om ikke den innstilling som finanskomiteen har avgitt om tollene, kan bli behandlet før påske.

Statsråd Torp: Det har vært Finansdepartementets forutsetning at spørsmålet om tollavgiftene skulle behandles så snart råd var. Det har imidlertid tatt noen tid med de forhandlinger som er ført med de land som berøres av tollforhøyelsene. Blant annet tok det noen tid med England, men derfra foreligger det nå svar at de går med på det forslag som er lagt fram fra departementets side og som er behandlet av komiteen. Men så har spørsmålet om hvordan Portugal stilte seg, stått igjen, idet dette land har sagt nei, at det ikke har villet gå med på disse tollforhøyelser. Det føres i disse dager forhandlinger, og hvis de ikke kan føres til ende, mener Finansdepartementet at vi er nødt til å behandle saken uten endelig svar fra Portugal, og ta de forbehold som derav følger. Jeg skulle tro at hvis det lot seg gjøre at denne saken kom opp enten i morgen ettermiddag eller formiddagen etterpå, ville det stå i samsvar med departementets ønske.

Lykke: Det dreier seg jo her om en sak som er helt ukjent for Stortinget ennå, men vi har jo stadig ventet på den beskjedne fra finansministeren som ikke har kommet, hvilket altså skyldes de omstendigheter han nå opplyste om. Hvis det er om å gjøre, må det vel kunne finnes anledning til å omdele proposisjonen og behandle den under visse forutsetninger før påske.

Presidenten: Det var tegnet en rekke talere i går da debatten ble avbrutt, og flere av disse talere ønsker fremdeles å ha ordet. Den første inntegnede taler var hr. Bjørnson.

Bjørnson: Jeg vil begynne med å uttale min anerkjennelse til utenriksminister Koht for den måte hvorpå han har tatt denne for oss meget alvorlige sak. Jeg kan ikke være enig i hr. Moseids innblanding her av et spørsmål som synes ligger litt bakenfor det som vi nå alle sammen tenker. Formalia ved denne saken synes jeg er av mindre viktighet enn den handling som er kommet fram gjennom hr. Kohts tilkjennegivelse. Punkt 1, om hvorvidt vi skal gå med på å stå på finnenes side i denne kamp, er jo nå — jeg kan si — gudskjelov bortfalt, om enn på en for oss meget smertelig måte: at dette deilige land, Finland, er revet i stykker av den brutale makt. Men vi vet at det var mange både i denne sal og ellers

i landet, som nok hadde ønsket å kunne få reise over og ta del i den kampen, så det var meg en fryd å høre på hr. Andrås tale i går, det var som et ekko ute fra selve folket. Men hva punkt 2 angår, det forsvarsforbund som vi nå skal være med på, så vil jeg gi det min fulleste tilslutning. Jeg vil gjøre det, ikke for Finnlands skyld, men jeg vil gjøre det for Nordens skyld, for Norges skyld. Jeg mener at faren fra Russland blir vi aldri kvitt, og den faren kan til en viss grad bli eliminert ved at Norden står sammen mot den brutale makt som Russland er. Jeg vil også gjøre det av hensyn til vårt forsvar. Jeg har sett hvordan denne forsamling har glemt sin plikt like overfor fedrelandet; å holde forsvaret oppe. Men går vi inn i et forsvarsforbund med Finland, blir vi nødsaket til å holde våre våpen i orden for å motta den kamp som eventuelt kan komme. Dertil ligger det en trokapsfølelse i det, hvilket for meg ikke er det ringeste.

Hr. Andrå nevnte i går ordet «forrådt». Jeg har også selv følt hvordan i grunnen finnene kan ha tenkt: Nå forråder brødrene oss.

Det ble sagt av hr. Mowinckel at vi skal hjelpe Finland, men det skal vi gjøre økonomisk, vi skal ikke blande oss inn i et forsvarsforbund, det kan innebære en fare for oss. Ja, vi skal hjelpe Finland, deri er vi fullstendig enige alle sammen, og det har intet med den annen sak å gjøre, hvorvidt vi skal gå inn i et slikt forsvarsforbund. Det er vår broderlige plikt å hjelpe, de har ropt på hjelpen, og da skulle vi forlengst ha vært med, men vi har dog gjort hva vi kunne. Jeg vil håpe at «the grand old man» i denne sal, som sikkert hr. Mowinckel anser seg for å være, vil stå ensom i dette spørsmål. Jeg tror ikke at han har det norske folk med i sin ballast når det gjelder denne store sak. Vi skal være med og hjelpe Finland, men vi skal gjøre det ved å gå inn i et forsvarsforbund, som det ble talt om.

Jeg vil også før jeg slutter tale litt om denne formalisme. Det er nok så at den konstitusjonelle side må vare, men det finnes momenter i en nasjons liv hvor man til dels er nødt til å sette til side formalia for å komme i møte med en rask hjelp. Det mener jeg at hr. Koht gjorde, og det var vår første plikt. Det lå litt av Norges hjelp til Finland i denne store sak i det som hr. Koht gjorde.

Stray: Det kunne synes som om det etter det som er forefalt, var unødvendig å fortsette debatten om de spørsmål som utenriksministerens redegjørelse har reist, og jeg skal da heller ikke gå nærmere inn på noen av spørsmålene. Det var bare et par ting som jeg

ville få lov å henlede presidentens oppmerksomhet på. Jeg går ut fra at de spørsmål som utenriksministerens redegjørelse har reist, er så viktige for vårt land at de snarest mulig må komme tilbake til Stortinget så vi kan få behandle dem mer inngående og på grunnlag av et mer tilstrekkelig materiale. Jeg trodde at flere av utenrikskomiteens medlemmer hadde hatt noe å si til den redegjørelse som ble levert, og jeg kunne ønske å se en ordentlig innstilling fra utenrikskomiteen i saken.

Jeg vil også uttale min beklagelse over at utenriksministeren i går sa her i Stortinget at nå skulle Stortinget få anledning til å handle og ikke bare til å snakke. Jeg synes ikke den uttalelse var på sin plass her i forsamlingen. Jeg vet ikke om at Stortinget har fått anledning til å tale for meget om de meget viktige spørsmål både for Finland, Sverige og Norge, som har vært på dagsordenen hos Regjeringen i den senere tid, livsviktige interesser for oss alle. Vi har visst ikke talt for meget om dem i Stortinget. Vi har heller ikke hørt for meget fra vår utenrikskomite om disse saker. Jeg tror det har vært for meget hemmelighetskremmeri om dette.

Jeg har også en bemerkning like overfor vårt partis formann, hr. Mowinckel. Jeg har stor respekt for hans ideelle bestrebelse for å bevare freden, for hans pasifistiske anskuelser, jeg forstår de høye idealer som bestemmer hans opptreden, men jeg synes vi skulle vært spart for en uttalelse om at vi kan komme til å oppleve at Finland vil ha revansj. Hva er det for et uttrykk å bruke i denne forbindelse? Sett om vi her i Norge hadde mistet Akershus, Østfold og Vestfold, og vi en gang skulle tenke på å få det tilbake. Ville det da ikke, overført på Finland, være mer korrekt å tale om at den urett som i dag er skjedd, skulle bli gjort god igjen? Revansj betyr hevn. Hr. Mowinckel oppfatter det som hevn om Finland noen gang skulle få gjort god igjen den urett som det i dag har lidt.

Jeg skal innskrenke meg til dette. Men la oss ikke umyndiggjøre Stortinget i de spørsmål som var omhandlet av utenriksministeren. Jeg tror vi må ha en ordentlig debatt om det som er foregått, og jeg vil håpe at det senere kommer en utførlig innstilling fra utenrikskomiteen om denne sak, slik at Stortinget kan få anledning til å komme tilbake til den på et bredere grunnlag.

Presidenten: De efterfølgende talere har inntil 2 minutter.

Førre: Stortinget kjenner min stilling til Finland. Under det hysteriske jag «for å hjelpe Finland», som det heter, har jeg for

min del ikke gitt en eneste øre, for jeg har hatt den oppfatning at den hjelp vi kunne yde Finland under disse forhold, bare ville være til å forlenge dets lidelse. Men nå er forholdet til Finland kommet i en ganske annen stilling, og jeg vil gjerne støtte de tanker som ble uttalt av hr. Mowinckel at Regjeringen nå bør søke å komme i forbindelse med den finske regjering på grunnlag av en vidstrakt hjelp til oppbygning av Finland. Vi har på mange områder ting vi kan selge til Finland, og her bør staten kunne gi garanti for langsiktige kreditter. Vi må vel også nå i den endrede situasjon kunne spare en hel del millioner på det oppsatte militærbudsjett. Jeg tror man kan se dette i sammenheng og være med på en vidstrakt hjelpeaksjon til Finland.

Statsråd Koht: Eg vil berre be om orsaking for at eg i går kom til å bruka desse uvyrdsame orda om snakk i motsetning til gjerning. Men eg trudde kanskje stortingsmennene skjøna at når ein stod framføre slike spørsmål som ein tykte i det minste at ein stod framføre i går kveld, kunne ein bli trøytt av ord. Eg vil såleis be om orsaking for at eg nytta dei orda eg gjorde.

Presidenten: Hr. Moseid har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort bemerkning.

Moseid: Det har dels vært hevdet den oppfatning her i salen at det er en personlig smaksak hvorvidt man skal føle seg bundet av grunnlovens bestemmelser om maktfordelingen mellom statsmaktene, og det blir betegnet som formalisme når man hevder det som soleklart står i grunnloven. Hvis man er så forblindet at man betrakter det som formalisme, så skal man se litt tilbake i våre historie. Den forteller at hvis ikke Stortinget hadde stått vakt om grunnloven på dette punkt, hadde vi i dag ikke vært et fritt folk. Og hvis ikke Stortinget for fremtiden står vakt om grunnloven på dette punkt, kan vi når som helst komme i den samme situasjon som våre fedre har vært i.

Wright: Såvidt jeg forstod utenriksministeren i går, var det hans hensikt å undersøke i Sverige om Sverige hadde fått en lignende henvendelse fra England om gjennommarsj som den vi mottok fra den britiske regjering i går. Jeg forstod det også derhen, at når Stortinget utsatte sine forhandlinger i går, var det nettopp for å vente på å få den nærmere sammenheng med denne henvendelse fra England og for å få rede på om den samme henvendelse var rettet til Sverige. Jeg savnet i utenriksministerens redegjørelse her i dag

noe om dette punkt. Jeg vet ikke om utenriksministeren har fått forbindelse med Sverige, eller om det er ting der som overhodet ikke kan meddeles videre. Jeg vil imidlertid svært gjerne høre utenriksministerens nærmere redegjørelse nettopp om det punkt, for jeg mener at det er av meget stor viktighet for oss å vite om den samme henvendelse er kommet til begge land.

Statsråd Koht: Eg tok ikkje dette spørsmål med då eg tala her i stad, sidan heile dette spørsmålet måtte bli rekna for å vera bortfalli. Men det er rett, som hr. Wright sa, at Sverige har fått den same førespurnaden frå England og dermed frå dei allierte maktene som vi fekk, og Sverige har like eins som vi har gjort her i Noreg, ikkje svara, og all grunn til å svara er sjølv sagt bortfallen.

Om samanhengen med denne førespurnaden får eg streka under det som eg sa i går kveld om den mistillita som eg hadde i desse spørsmåla til den finske utanriksministeren, og som stortingspresident Hambro like eins ga ord for, da han sa at han var ikkje viss på om dette var ein bona fide-aksjon. Det var ingen bona fide-aksjon. Det var eit desperat tiltak frå den finske utanriksministeren med tanke på dermed å kunna skapa ein plattform for seg sjølv i sitt land, ingen ting anna.

Sundby: Det var bare en ting med hensyn til de forhandlinger som nå vel sannsynligvis kommer til å skje vedrørende forsvarsforbund mellom Finland, Sverige og Norge. Det var jo der uttalt av flere av oss at vi ikke ville ta standpunkt til realiteten. Andre tok standpunkt til realiteten i noen grad. Atter andre sa at man med det svar som var gitt, hadde bundet seg iallfall moralsk. Det jeg ville si nå, var at jeg vil be om at man ved de forhandlinger hverken binder seg moralsk eller hva man vil kalle det, før Stortinget har hatt anledning til også å drøfte realiteten. Jeg mener at hvis landets regjering skulle binde seg på en eller annen måte, naturligvis ikke helt formelt, det kan man jo ikke gjøre uten Stortinget, men binder man seg moralsk sett, da kommer det over grensen av konstitusjonen slik som den er i vårt land. Så jeg må be om, for mitt vedkommende iallfall, at man utviser den ytterste forsiktighet ved de forhandlingene, så man ikke blir bundet hverken på den ene eller den annen måte før man har drøftet dette med Stortinget.

Presidenten: Hr. Mowinckel har hatt ordet to ganger før og får det nu til en kort bemerkning.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg har ikke fått tid til nøye å gjennomlese referatet av fredsoverenskomsten som den står i bladene, men i radio kl. 8 imorges hørte jeg noe som i grunnen gledet meg sterkt. Det het at det var begge parter forment å inngå forbund eller overenskomst med noen med brodd mot den annen part, og jeg tenkte da straks at dermed stoppes denne tanke om et nordisk forsvarsforbund, som jeg ser i møte med så stor engstelse.

Lykke: Det var i anledning av hr. Sundbys uttalelse jeg bad om ordet. Det er vel klart — jeg er ganske overbevist om at det også er Regjeringens mening — at før man innlater seg på de forhandlinger som man har erklært seg villig til å innlede, så vil Stortinget bli forelagt det grunnlag man har tenkt å forhandle på. Sånn har jeg tenkt meg saken, og jeg er sikker på at her kan Stortinget være trygg for at her vil ikke Stortinget bli engasjert på forhånd.

Debatten var dermed slutt, og protokollen ble lest opp; den foranlediget ingen bemerkning.

Presidenten: Intet forslag er fremsatt, og presidenten anser det for gitt at ingen av de stedfunne debatter blir å offentliggjøre i noen form.

Møtet hevet kl. 10,25.

**Møte for lukkede dører
torsdag den 14 mars 1940 kl. 13,10(?).**

President: C. J. Hambro.

Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer ble gitt adgang til møtet.

Likeså fikk ekspedisjonssjef Wilh. Ohlandt og tolldirektør S. Chr. Aamodt adgang til møtet, likeså ekspedisjonssjef Smith og byråsjef Irgens.

Kart nr. 29.

1. Innstilling S. D.: Innstilling fra finans- og tollkomiteen om unnlatelse av å sette i kraft den av Stortinget 14 juni 1939 vedtatte forhøyelse av grunntollen for «Jord etc. B. 10, porselen eller biskuit, ikke annensteds nevnt, underpost b. 2: to- eller flerfarget, forgylt, forsølvet eller dekorert med farge».

Enstemmig vedtatt.